EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 24.9.2018.
SWD(2018) 420 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS

Agrīnā brīdinājuma ziņojums: Latvija

Pavaddokuments dokumentam

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

par ES atkritumu apsaimniekošanas tiesību aktu īstenošanu, tostarp agrīnā brīdinājuma ziņojums par dalībvalstīm, kuras varētu nesasniegt 2020. gadam izvirzīto mērķrādītāju attiecībā uz sadzīves atkritumu sagatavošanu atkalizmantošanai/reciklēšanai

{COM(2018) 656 final} - {SWD(2018) 413 final} - {SWD(2018) 414 final} - {SWD(2018) 415 final} - {SWD(2018) 416 final} - {SWD(2018) 417 final} - {SWD(2018) 418 final} - {SWD(2018) 419 final} - {SWD(2018) 421 final} - {SWD(2018) 422 final} - {SWD(2018) 423 final} - {SWD(2018) 424 final} - {SWD(2018) 425 final} - {SWD(2018) 426 final}

1. Ievads

Šis agrīnā brīdinājuma ziņojums ir daļa no Komisijas kopējā īstenošanas ziņojuma; tā mērķis ir palīdzēt dalībvalstīm, kam varētu būt grūtības sasniegt Direktīvas 2008/98/EK 11. panta 2. punkta a) apakšpunktā nosprausto mērķrādītāju 2020. gadam – atkalizmantošanai un reciklēšanai [otrreizējai izmantošanai un pārstrādei] sagatavot vismaz 50 % sadzīves atkritumu. Ziņojuma pamatā ir agrākais atbalsts, ko Komisija sniegusi dalībvalstīm, lai tām palīdzētu izpildīt[1] ES tiesību aktus par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu. Tā rezultātā tika sagatavoti ceļveži konkrētām dalībvalstīm[2].

Agrīnā brīdinājuma ziņojums balstās uz novērtējumu, kas tapis sadarbīgā un caurredzamā procesā, kurā bija iesaistītas skartās dalībvalstis un kura gaitā tika padziļināti analizētas to jaunākās rīcībpolitikas norises. Notika arī plašas apspriešanās ar iestādēm, kas atbildīgas par atkritumu apsaimniekošanu.

Procesa gaitā apzinātie iespējamie rīcības virzieni balstās uz pastāvošo paraugpraksi, un to mērķis ir palīdzēt dalībvalstīm sasniegt 2020. gadam izvirzīto mērķrādītāju — atkalizmantošanai/reciklēšanai sagatavot noteikto daudzumu sadzīves atkritumu —, tāpēc tie vērsti uz tādiem rīcībpolitikas pasākumiem, ko ir iespējams īstenot īstermiņā. Šie pasākumi papildina pasākumus, kas ieteikti gan ceļvežos, kuri sagatavoti iepriekšējo atbilstības veicināšanas pasākumu ietvaros, gan Vides politikas īstenošanas ziņojumā[3].

2. Galvenie konstatējumi

Latvija ziņojumā *Eurostat* norādījusi, ka 2016. gadā reciklēti 25 % sadzīves atkritumu (ieskaitot kompostēšanu), savukārt poligonos apglabāti 64 % sadzīves atkritumu. Esošo un noteikti iecerēto atkritumu apsaimniekošanas rīcībpolitiku analīze liecina, ka pastāv risks, ka Latvija varētu nesasniegt 2020. gadam izvirzīto mērķrādītāju — atkalizmantošanai/reciklēšanai sagatavot 50 % sadzīves atkritumu.

Šā agrīnā brīdinājuma ziņojuma pamatā esošajā novērtējumā[4] secināts:

- reciklējamu atkritumu (tostarp bioatkritumu) dalīta savākšana nenotiek efektīvi,
- mājsaimniecībām nav ekonomiska stimula šķirot atkritumus,
- Latvijā ražotāja paplašinātas atbildības (RPA) shēmas dalītās savākšanas izmaksas nesedz pilnībā un
- ir vajadzīgas lielākas investīcijas projektos, kas atrodas atkritumu hierarhijas augšgalā (piemēram, reciklēšanā) un neaprobežojas tikai ar atkritumu atliku apstrādi.

Tabulā redzami iespējamie pasākumi, kas varētu palīdzēt Latvijai uzlabot sniegumu atkritumu apsaimniekošanas jomā.

[1] http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/support_implementation_1st_phase.htm.
[2] Ceļvedis Latvijai: http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/pdf/LV_Roadmap_FINAL.pdf.
[3] http://ec.europa.eu/environment/eir/country-reports/index2_en.htm.
[4] *Eunomia Research & Consulting et al. (2018) 'Study to identify Member States at risk of non-compliance with the 2020 target of the Waste Framework Directive and to follow-up phase 1 and 2 of the compliance promotion exercise. The early warning report: Latvia'.*

PĀRSKATS PAR IESPĒJAMIEM SNIEGUMA UZLABOŠANAS PASĀKUMIEM
Ekonomiskie stimuli
1) Novērtēt poligonu nodokļa likmi un atkritumu pieņemšanas tarifus ar mērķi noskaidrot, vai tie ir tik augsti, ka finansiāli stimulē atkritumu dalītu savākšanu un atkritumu plūsmu pārvirzi no likvidēšanas uz cita veida apsaimniekošanu.
2) Atbalstīt pašvaldības "maksā, kad izmet" (MKI) shēmu ieviešanā ar mērķi rosināt mājsaimniecības šķirot atkritumus. Te ietilpst dalīšanās paraugpraksē gan no Latvijas (no pašlaik notiekošā MKI izmēģinājuma projekta), gan ārvalstīm, un īpaši daudzdzīvokļu mājām domātu MKI pilotprojektu īstenošana.
Obligāti reciklēšanas mērķrādītāji pašvaldībām
3) Pieņemt nacionālos tiesību aktus, ar ko paredz, ka pašvaldībām jāsasniedz 50 % reciklēšanas mērķrādītājs, sekot līdzi īstenošanai un paredzēt konkrētas sekas vai sodus par mērķrādītāju nesasniegšanu.
Dalīta savākšana
4) Nacionālajos tiesību aktos noteikt minimālos sadzīves atkritumu savākšanas standartus, tostarp minimālo savākšanas punktu skaitu un sadzīves atkritumu savākšanas laukumu blīvuma minimālos kritērijus.
5) Izstrādāt nacionālos minimālos pakalpojuma standartus atkritumu (tostarp bioatkritumu) savākšanai, kuri nosaka, piemēram, konteineru tipu un tilpumu, savākšanas biežumu un izmantotos transportlīdzekļus, ņemot vērā dzīvojamā fonda tipu, vietas urbanizācijas pakāpi, tipisko klimatu utt.
6) Īstenot mehānismu, kas nosaka, ka pašvaldībām ir savas shēmas jāuzlabo, ja nav izpildīti minimālie standarti, un paredz sodus/sekas par neatbilstību standartiem.
7) Ieviest bioatkritumu obligātu savākšanu un pieņemt normatīvos aktus par komposta standartiem, kas veicinātu komposta un digestāta plašāku izmantošanu. Popularizēt paraugpraksi bioatkritumu savākšanā, jo īpaši daudzdzīvokļu namos.

Ražotāja paplašinātas atbildības (RPA) shēmas

8) Ar normatīvajiem aktiem izveidot koordinācijas centru, kas koordinē ražotāja atbildības organizācijas (RAO) Latvijā, un paredzēt, kā RAO atlīdzina pašvaldībām par attiecīgo atkritummateriālu apsaimniekošanu. Te ietilpst arī pienācīgas pārbaudes, kuru mērķis ir nodrošināt, ka pašvaldības atkritumus vāc efektīvi.

- **a.** Koordinācijas centra uzdevumi: i) koordinēt RAO; ii) vākt, revidēt un validēt datus gan par RAO, gan par pašvaldību savāktajiem materiāliem un iii) izveidot mehānismu, kas nodrošina, ka līdzekļu piešķiršana pašvaldībām notiek taisnīgi (t. i., tā, lai tiktu segtas izmaksefektīva atkritumu savākšanas pakalpojuma sniegšanas izmaksas).

9) Noteikt, ka ir jāveic koordinācijas centra savākto datu revīzija un jānodrošina, ka ir aptverti visi tirgus segmenti (t. i., arī pārdošana internetā u. tml.), ar mērķi noskaidrot, kādu datu trūkst vai kādi dati ir nepilnīgi, un nodrošināt, ka tiek novērsti trūkumi un ieviesti uzlabojumi.

10) Pārvaldīt savākšanas infrastruktūru tā, lai tā papildinātu, nevis dublētu pašvaldības atkritumu savākšanas shēmas.

ES līdzekļu izlietojums

11) Par prioritāti izvirzīt tos projektus, kas ir atkritumu hierarhijas augšgalā (piem., MKI shēmu izmēģinājumi un atkritumu, tostarp bioatkritumu, dalītā savākšana). Pieejamos līdzekļus novirzīt piemērotai bioatkritumu apstrādes infrastruktūrai.

Datu pilnīgošana

12) Publicēt gada atkritumu statistiku par visām pašvaldībām, skaidri norādot katras pašvaldības reciklēšanas rādītājus, un novērst visas problēmas un trūkumus, kas saistīti ar datu vākšanu par komerciālajiem atkritumiem.

13) Datu vākšanai jāaptver arī atkritumu savākšana, apstrāde un likvidēšana/apglabāšana, tostarp jāievāc pareizi dati no atkritumu apsaimniekotājiem, un datiem ir jāsniedz skaidrs priekšstats, kur materiāli nonāk (t. i., vai tie tiek reciklēti vai likvidēti/apglabāti).

Komunikācija un informētības veicināšana

14) Valsts līmenī sagatavot sabiedrībai domātus komunikācijas materiālus, kas izmantojami vietējā līmenī un sniedz skaidru un konsekventu informāciju; īpaša uzmanība jāpievērš bioatkritumiem. Šie materiāli izmantojami informētības veicināšanas kampaņās, bukletos un atkritumu savākšanas laukumos.

Tehniskais atbalsts pašvaldībām

15) Valsts līmenī izveidot sistēmu tehniskā atbalsta sniegšanai pašvaldībām, jo īpaši šādās jomās:

- **a.** savākšanas pakalpojumu izvēle;
- **b.** pakalpojumu iepirkums;
- **c.** pakalpojumu pārvaldība;
- **d.** komunikācijas kampaņas;

vienlaikus gādājot par aktīvu apmaiņu ar labām idejām un paraugpraksi, kā uzlabot efektivitāti, proti, samazināt izmaksas un uzlabot rezultātus.